

RØSTEN

BAG OM

KIRKENS

BESKYTTENDE

MURE

Vilde dyr, onde ånder, angribende fjender

Fra gammel tid har kirkerummet beskyttet os

SIDE 6

ARKITEKTUR

DER SKAL VÆRE

EN RAMME

Østerhåb Kirke er en arkitektonisk perle
men startede som kirkerum på bar mark

SIDE 12

TENDENS

VIELSER

I DET FRI

Vi tager med til et af de første

udendørsbryllupper

SIDE 22

**Tema:
KIRKENS
RUM**

Velkommen til RØSTEN!

REDAKTION

Folkekirkeinfo / Kirken i Østjylland

LAYOUT & ANSVARSHAVENDE

Martin Høybye

BILLEDER

Folkekirkeinfo / Kirken i Østjylland.
Fotografer i dette nummer: Bo Grün-
berger, Jesper Henning Pedersen, Martin
Høybye

ANNONCER

Hvis du ønsker at annoncere i
Røsten, skal du rette henvendelse til
mailadressen herunder.

DEADLINE

Henvendelser, der ønskes taget i betragt-
ning til udgivelse i bladet, kan sendes til
mailadressen herunder. Deadline hen-
holdsvis: 1. juni, 1. oktober, 1. januar, og
1. april.

KONTAKT

martin@folkekirkeinfo.dk

Røsten er det nye magasin for kirken i Østjylland. Bladet vil fremover udkomme tre til fire gange om året og beskæftige sig med historier fra Århus Stift.

Temanummeret her er den første udgave, og vi modtager meget gerne kommentarer, forslag, ris og ros på mailadressen, som du finder ovre til venstre.

Røsten er et online-magasin, og dermed er produktionsomkostningerne meget lave, da vi ikke skal ud at "fælde skove" for at lave magasinet.

Det gør selvfølgelig, at nogle vil være afskåret fra at læse bladet, hvis de ikke har adgang til en computer eller andet, men mon ikke, der så vil være nogen i den enkeltes omgangskreds, der kan være behjælpelig med at printe bladet eller enkelte artikler ud.

Idéen med *Røsten* er at lave en platform for historier, der kan have interesse på tværs af vores skønne stift, og dermed skal det ses som en del af det øgede netværksarbejde, der fra 2013 er gået i gang fra Folkekirkeinfos side.

I denne første udgave har vi valgt at arbejde ud fra et tema om kirkens rum. Det er et stofområde, der ikke er sådan lige at udtømme. Derfor vil du også kunne finde artikler om kirkens rum på vores hjemmeside, som ikke er kommet med i dette nummer.

Se mere på:
www.folkekirkeinfo.dk

Vi håber, du vil synes om dette nye indspark inden for kommunikationen i Århus Stift.

Varme hilsner

Folkekirkeinfo

INDHOLD

4 Nyt & nyttigt

6 Bag kirkens beskyttende mure

10 Kort & Godt

11 Klummen

12 Fra mark til mursten

16 Munkenes hemmelighed

20 Vielse uden for kirken

22 Bryllup i det fri

24 Afskedens hverdag

NOTITSER

Ud i det fri?

Ganske apropos vores tema om kirkens rum har landets biskopper for nylig offentliggjort et notat om vielser uden for kirken. Det korte af det lange er, at der nu i en forsøgsperiode åbnes op for, at der kan søges om tilladelse til eksempelvis at blive viet et sted, som brudeparret har et særligt forhold til, og som altså ligger uden for kirken.

Se meget mere om den sag på side 20 til 23, hvor du kan se biskoppernes vejledning, og hvor vi stikker hovedet ind til et af de første udendørsbryllupper.

Kom i gang med layout og logoer

Folkekirken's grafiske værktøjskasse er åbnet. Nu kan du lave kirkens materialer i Folkekirken's grafiske værktøjskasse: foldere, plakater, sangark, brevpapir og meget mere. Login-oplysninger er sendt til præster, kordegne og til menighedsrådets postkasse.

Hvis du får brug for hjælp, så se en af instruktionsvideoerne på siden eller skriv til support@folkekirken.dk

Se mere på www.folkekirken.dk/grafik

FOLKEKIRKEN

FOLKEKIRKEN

FOLKEKIRKEN

Ny erindringsbog får roser med på vejen

Kjeld Holms nye erindringsbog 'Man lever af det, man får skænket' er nu på gaden, og anmeldelserne er positive.

Blandt andre Bettina Heltbergs, der i Politiken roser bogen for dens balancekunst mellem det teologiske og det politiske, "uden der skrives negativt om noget menneske," og så giver hun i øvrigt projektet følgende ord med på vejen:

"Det var da ærlig talt et held, at Kjeld Holm blev valgt til biskop i Århus Stift i 1994. Hans synspunkter er præcis, som hovedparten af menigheden i den danske folkekirke synes om det: grundtvigsk livssyn, menneske først, kristen siden, fokus på kirkens strømning af tolerance og medmenneskelighed, sympati for alt, hvad der er udsat og fornægtet, debatterende og engageret i tidens spørgsmål, og desuden først og fremmest i stand til og forpligtet på at tale imod synspunkter i tiden."

Bogen er udkommet på Kristeligt Dagblads Forlag.

Hjælp til gudstjenester på tværs af sprog

I forbindelse med Danske Kirkedage i Aalborg udkom en ny bog, der giver inspiration til, hvordan man på luthersk grund kan holde gudstjeneste med gæster fra andre lande — på tværs af sprog og kultur. I forordet hedder det blandt andet, at: "Det primære sigte med bogen er at give de danske menigheder en håndbog til brug ved tilrettelæggelse af gudstjeneste med gæster fra andre lande, fx venskabsmenigheder, venskabsbyer eller andre besøgende grupper." Derudover er bogen også et tilbud til dem, der arbejder på at finde andre gudstjenesteformer som supplement til højmessens.

"Det er en pointe, at liturgierne tager udgangspunkt i en dansk folkekirkelig liturgisk tradition, men bogen kan også tages med i bagagen og give inspiration til tilrettelæggelse af fælles gudstjenester ude i verden, i luthersk eller tværkonfessionel sammenhæng," fremgår det.

Bogen er fra Aros Forlag, og forfatterne er: Ulla Morre Bidstrup, Hanna Broadbridge, Mette Marbæk Johansen og Kirsten Jørgensen.

Babelfisk

A close-up photograph of a stone wall, showing the texture and color of the stones. The wall is the central focus, with a blurred background that suggests an indoor setting, possibly a church interior. The text is overlaid on the image in a clean, white, sans-serif font.

Bag kirken beskyttende mure

Bag kirkens indviede, tykke mure søgte folk i middelalderen tilflugt fra en til tider farlig verden. I dag står tusindvis af hvidkalkede middelalderkirker rundt om i landskabet som et minde om en længst svunden tid, men de rummer også en historie, der rækker næsten to tusinde år tilbage til den ældste, kristne kirke.

Af Bo Billeskov Grünberger

Når man tænker på en kirke, så ser man ofte en smuk, hvidkalket middelalderkirke for sig, måske beliggende på en bakke, omgivet af træer og kirkegård. Det er ikke så underligt, for hovedparten af kirkerne i Danmark er netop sådanne middelalderkirker, og i alt er der omkring 1700 af dem, hovedsageligt bygget mellem 1000-1200 tallet, kort efter at vikingernes skibe var stoppet med at stævne ud fra vores kyster.

”Middelalderkirkerne er bygget et sted mellem 1000-tallet og 1200-tallet, ud fra de modeller man havde i den vestlige verden. Med et skib, groft sagt, til menigheden og et kor og apsis til altertjeneste. Man skal tænke på kirkerne som en slags haller, eller basilikaer, som dem fra Rom. Men dynamisk på den måde, at folk kunne gå rundt i dem, og derfor foregik de kirkelige handlinger forskellige steder i kirkerummet,” fortæller Carsten Bach-Nielsen, lektor i kirkehistorie ved Aarhus Universitet.

Beskyttelse mod ond verden

Dengang disse smukke og romantiske kirker blev bygget, lignede Danmark ikke det Danmark, vi kender i dag. For det første var der langt færre mennesker, men verden og naturen var også på mange måder et farligere sted, og der fungerede kirkerne i høj grad som en slags frirum for de onde kræfter, som ville en det ondt.

”Kirkerummet sætter en grænse til den verden udenfor, der så meget anderledes ud, end vores verden gør i dag. Det var et knapt opdyrket land med dybe skove og vilde dyr, og der var en tanke om ’kulturen

mod naturen’, hvor naturen var det onde, for der herskede naturkræfterne, men inde i kirkerummet var de kræfter tæmmet. Det er også derfor, man sætter løver og andre ondt-afværgende dyr på portalerne for at holde de onde magter væk,” forklarer Carsten Bach-Nielsen.

Inde i kirken var man beskyttet. Både af de

tykke mure, men også af at man forstod kirken som et helligt sted. Kirken var indviet, og derfor kunne onde kræfter ikke trænge ind til en, så længe man opholdt sig derinde. Til gengæld krævede det også noget at opnå denne beskyttelse.

”Det krævede noget at komme ind i kirkerummet, for eksempel at man var døbt,

og at huset var indviet af en præst, der i sit indvielsesritual havde banket på døren og krævet adgang med et citat fra salme 118 (fra Salmernes Bog i Det gamle Testamente, red.), altså 'luk retfærdighedens porte op' og så videre," siger Carsten Bach-Nielsen.

Carsten Bach-Nielsen er lektor i kirkehistorie.

Alteret er en grav

Inde i kirkerne har man nogle ting der skal være der: Der skal være et alter, der skal være lys, og der skal være et kors. Men hvad er meningen egentlig med at have et alter, ud over at præsten skal have noget at lægge sine ting på?

"Alteret har vi oprindeligt fordi i oldkirkens tid, eller rettere rigskirkens tid (omkring midten af 300 tallet, red.), havde man den idé, at enhver kirke rummer en grav. Ideelt set Kristi grav men ellers en helgengrav. Og alteret er i og for sig en grav og derfor et udslag af martyrietanken om, at vi samles omkring de døde. Kristus og helgenerne er så at sige til stede i den erindring, der sættes i sving, når gudstjenesten går i gang og vi samles omkring graven," forklarer Carsten Bach-Nielsen.

I dag er der ingen, som tænker på alteret som en grav, for efterhånden som århundrederne er gået, har betydningen af alteret ændret sig. I århundrederne op til reformationen blev alteret efterhånden til et sted, hvor der fandt et offer sted, på grund af den katolske nadveropfattelse af nadveren som et offer. Efter reformationen ændrede betydningen sig igen, fordi det i højere grad blev stedet, hvor menigheden samledes for at modtage nadveren som et fælles måltid.

"I dag er alteret mere blevet til stedet, hvor måltidet spises, der er indrettet alter-skranke, hvor folk knæler og modtager nadveren. Man har altså i højere grad alteret som et spisebord, hvor brød og vin står, og det er den mere moderne, lutherske forståelse af alteret," fortæller Carsten Bach-Nielsen.

Der er omkring 1700 middelalderkirker i Danmark, der er bygget før år 1500. Kirkerne er blandt de ældste bygningsværker, vi har, men de er ikke fredede og bliver derfor også løbende renoveret og vedligeholdt af landets menighedsråd. Selvom de er ældgamle haller, er de altså i høj grad stadig levende.

Den syvarmede lysestage

er ret ny

Mange kirker rummer en syvarmet lysestage. Har man været i en jødisk synagoge, vil man måske kunne fristes til at tro, at lysestagen er overtaget fra jødedommen. Det er den dog ikke — ikke direkte i hvert fald. De syvarmede lysestage i danske kirker går nemlig kun omkring 150 år tilbage i tiden.

”Den syvarmede lysestage kom først med Grundtvig, fordi Grundtvig havde et menighedssyn med de syv folkemenigheder, og så var der nogle damer, som forærede Grundtvig en syvarmet lysestage til hans

præstjubilæum i 1861. Den blev en slags vækkelsesmarkør for grundtvigianerne, og derfor ser man også kun de syvarmede lysestage i grundtvigske kirker, eller hvor der har været en grundtvigsk præst,” fortæller Carsten Bach-Nielsen, lektor i kirkehistorie ved ved Århus Universitet.

For nogle år siden var jeg med til at lave en temagudstjeneste om blasfemi.

Her så vi klip fra filmen *Dogma*, der er lavet af en amerikansk katolik, Kevin Smith. Han fortalte i et interview, at han lavede den, fordi han syntes, at hans kirke var blevet så åndløs. Han oplevede, at folk havde mistet gejsten, men blot dukkede op i kirken, fordi det var en tradition.

Filmen blev mødt med stærk kritik fra mange, mens andre klaskede sig på lårene, fordi de morede sig over blasfemien og troede, at intentionen var at nedgøre religiøs tro. Personligt syntes jeg, at filmen var både sjov og rørende. Og som Kevin Smith syntes jeg, at filmen talte meget klart og tydeligt for Gud. Faktisk gjorde den så stort indtryk på mig, da jeg så den første gang, at jeg – der dengang ikke helt var parat til at betragte mig selv som religiøs – fik mere blod på tanden. Det skyldtes dels filmens indhold og dels min viden om, at den var lavet af en kristen.

Der er klart blasfemiske elementer i *Dogma*. Men som præsten sagde i temagudstjenestens prædiken, så kan man skelne mellem forskellige former for blasfemi.

Der er den type blasfemi, der handler om at håne og nedgøre Gud og dem, der tror på Gud. Og så er der den type blasfemi, der opstår i forsøget på at nærme sig Gud og at finde sit ståsted som kristen i en verden, der bestemt er langt fra det, Gud fra starten ønskede. Enhver, der lever tæt sammen med et eller flere mennesker, de elsker, oplever også af og til, at nogen i kådhed kommer til at såre andre.

Humor kan optræde i begge former, men for beskueren kan det somme tider være svært at se forskel. Men jeg er overbevist om, at

Gud kan se forskel.

Jeg siger somme tider (polemisk, måske endda blasfemisk?), at ethvert udsagn om Gud sagt af mennesker, er blasfemiske, fordi ingen af os for alvor er i stand til at forstå Gud fuldt ud. Så i princippet kan alt, hvad vi siger, være mere eller mindre forkert, men aldrig den fuldstændige sandhed. Og det bliver ikke nemmere af, at det ligeledes kan betragtes som blasfemi, at man i lyset af disse begrænsninger helt undlader at gøre forsøget på at begribe sandheden – eller relativiserer den og siger, at eftersom vi alle når frem til noget forskelligt, så findes der slet ikke nogen endelig sandhed.

I mit virke som *fake-news*-skribent og foredragsholder sker det jævnligt, at jeg stopper op og funderer over, om jeg mon går over stregen. Blasfemiforskrækkelsen sidder dybt i mig, for jeg er jo godt klar over, at risikoen unægtelig er til stede, når man beskæftiger sig med tro og humor og af og til skriver fake news om religiøse emner.

Men selvom jeg altså selv kan være nervøs for at sige eller skrive noget blasfemisk, så tror jeg faktisk, at det langt hen ad vejen er ganske ufarligt. Jeg tror ikke, at vi udvander troen ved at behandle den som et dagligdagsfænomen, og jeg tror, at vores forhold til både Gud og andre mennesker kan blive dybere af at lade det lette og endda det overfladiske få plads.

Og virker det egentlig ikke, ved nærmere eftertanke, lidt mærkeligt med en Gud, der fortæller os, at vi ikke skal være bekymrede og i stedet tage mod hans rige som små børn gør, men som samtidig lader hammen falde, hvis vi kommer til at sige noget lidt upassende om ham i vores forsøg på at nærme os en dybere forståelse af troens mysterium?

Fra mark til mursten

Sognepræsten og provsten, Litten Hjorth, holdt i sine år som spejder et hav af friluftsgudstjenester. Det gav erfaringer, de senere skulle nyde godt af, da de i Torsted sogn ville bygge den nye Østerhåb Kirke.

Af Martin Høybye

Litten Hjorth har været sognepræst i Torsted Sogn i en menneskealder og bestrider sideløbende embedet som provst i Horsens Provsti. Kirkens rum har altid optaget hende meget, uanset om gudstjenesten holdes på en stubmark eller i en middelalderkirke. Fælles er, at der må etableres en ramme om gudstjenesten, hvis den kirkelige handling skal fungere.

Vi har talt med hende om den nye Østerhåb Kirkes rejse fra bar mark til moderne, arkitektonisk perle, for fra starten var der stor opmærksomhed på kirkens ramme. Så snart grunden var købt, og menighedsrådet kunne gå i gang med at tænke i tegninger og byggeri, besluttede de nemlig også, at det fra starten skulle markeres, at der var tale om en kirkegrund. Og i den håndfuld år, der forløb, inden første spadestik kunne tages, blev der årligt holdt gudstjeneste på kirkegrunden første søndag i september.

”Vi lånte halmballer af en landmand, og dem byggede vi op til at sidde på. Spejderne lavede et alter, og vi kontaktede alle foreninger i Torsted, som havde faner. Der kom både De Blå Baretter, skolebørn med skolens faner og spejderne med deres. Vi lavede gudstjenesten i en lavning i terrænet for at hjælpe os til at skabe rumfølelse. Det er meget vigtigt, når man laver udendørsgudstjenester, at have noget, der markerer kirkerummet. På en flad mark bliver det diffust, hvornår man er indenfor, så der er brug for en ramme,” fortæller Litten Hjorth.

Der er også andre helt lavpraktiske ting at tage hensyn til, ifølge provsten. Der kan fx være brug for et anlæg til at forstærke lyden, fordi den fortaber sig meget nemmere end i et kirkeskib.

Desuden er man selvfølgelig meget afhængig af vejrliget, hvis det eksempelvis regner eller blæser meget.

”Der er i det hele taget meget, man skal være bevidst om ved udendørsgudstjenester. Blandt andet skal man bruge flûtes i stedet for oblater. For oblaterne flyver meget nemt,” forklarer Litten Hjorth.

Teologi i rummet

Da byggeriet af Østerhåb Kirke gik i gang, var sognebørn og beboere i området allerede vænnet til, at kirkegrunden ikke var en hvilken som helst mark, som dem man luftede hunden på. Derudover var der tænkt mange tanker om den kommende kirkes udformning. Tanker, som rakte tilbage og ville have historien og traditionerne med.

Litten Hjorth var som ung præst i Hadsten, hvor hun var med til at restaurere tre kirker, inden hun kom til Horsens. Årene i Hadsten prægede hende altså fra starten, og hun blev vant til at tale med arkitekter og forholde sig til kirkens rum både på

et abstrakt og konkret plan.

”Jeg blev meget bevidst om, at der var teologi i rummet. Der var ikke bare tale om, at vi skulle vedligeholde nogle vægge, at der var noget puds, der ikke skulle være skallet af og den slags. Der var i høj grad tale om en bestemt teologi, nogle bestemte ritualer,” siger hun.

Og man mærker, at der er tænkt over tingene i Østerhåb Kirke. Grundplanen er fx et stiliseret, græsk kors, og der er særligt tykke partier omkring vinduerne mod øst, fordi det bryder lyset og danner særlige gråtoner.

Peder Palladius er med

Kirken er opført i nordiske materialer, den har hvælvinger i moderne udformning, og bygningen har fået zinktag, som giver mindelser om de blytage, der er gammel byggeskik i Jylland, (men som ikke længere er tilladt af miljøhensyn). Prædikestolen er placeret, som Peder Palladius

anbefalede i sin visitatsbog, nemlig mod syd ved et vindue, så præsten kan se, når ”hans øjne bliver gamle og dumme.” Og der er ovenlys over prædikestolen og over døbefonten.

Udenfor er forpladsen tænkt ind. Den er det område på vej mod kirkens dør, hvor man traditionelt set begynder at lægge verdens byrder

fra sig, og herfra kommer man gennem en moderne udgave af våbenhuset, hvor paraplyen lægges og overtøjet eventuelt hænges, inden man træder ind i kirkerummet med sit alter lige for, prædikestolen til højre og døbefonten til venstre.

Det lyse og himmelstræbende

”Vi ville gerne holde fast i de gamle traditioner. Vi ville have en processionskirke med alteret mod øst. For vi ville gerne bevare den gamle tradition med, at vi kigger mod øst, hvor Kristus kommer igen, og som man ligger ude på kirkegården. Og så ville vi have et kirkerum, der var himmelstræbende. Der skal være højt til loftet i en kirke. Der skal være plads til, at ens bønner og lovsang kan komme opad og ikke bliver trykket ned,” forklarer Litten Hjorth.

Det lyse og himmelstræbende er gennemgående ved det kirkerum, som Torsted Sogn har fået med Østerhåb Kirke. Som prikken over i'et er der loftslyset. En løsning, der ikke var designet på forhånd, og som først kom til efter flere underkendte forslag. Lamper i corian, der har form som lyse fugle i flugt. Grunden til, at den rigtige løsning lod vente lidt på sig, var, at arkitekten først skulle drømme den.

Og sådan mødes det abstrakte og det konkrete igen i kirkens rum. Ganske som det altid har været meningen.

Munkenes hemmelighe

The background of the page is a photograph of a stone wall. A single lit candle in a dark holder is mounted on the wall, casting a warm, yellow glow. To the right of the candle, a small, golden, ornate object, possibly a part of a chandelier or a decorative element, is visible. The text 'Munkenes hemmelighe' is overlaid on the image in a white, sans-serif font. The word 'Munkenes' is on the top line, and 'hemmelighe' is on the bottom line. The lighting is dramatic, with the candle being the primary light source.

d

Af Bo Billeskov Grünberger

Midt i Århus' myldrende byliv ligger Vor Frue Kirke. En kirke som de fleste århusianere kender, men som de færreste kender historien bag. For under kirkens gulv, i det der nu kaldes for krypten, finder man Nordens ældste stenkirke. Og gudstjenesterne hernede har en helt særlig stemning.

"Normalt er der jo stille oppe i kirken, men når man går hened, så bliver stilheden udtalt. Og når man så er kommet over det, så bliver det endnu dybere. De tanker, man havde i hovedet, forsvinder, og der bliver en dybere stilhed," fortæller Stig Mathiassen, der er kirkeværge i Vor Frue Kirke.

Hvor krypten ligger i dag, lå oprindeligt en trækirke, som man opførte i år 930. Og stedet lå dengang lige uden for Århus' bymure. Omkring år 1050 brændte nogle røvere, der havde røvet inde i Århus, kirken af. På de omkring 100 år, der var gået mellem 930 og 1050, var der sket meget. Danmark var officielt blevet kristent, og Kong Svend 2. Estridsen inddelte landet i otte stifter, hvor et af stifterne blev Århus. Derfor byggede man også, efter trækirken brændte, en kirke af sten, hvor trækirken havde ligget.

Krypten blev glemt

Krypten under Vor Frue Kirke er Århus'

"... de begyndte at grave uden tilslutning til kirken. Men efterhånden kunne man se, at det blev lidt for spændende, så de tilkaldte hjælp fra Nationalmuseet," fortæller Stig Mathiassen, kirkeværge i Vor Frue Kirke i Århus.

oprindelige domkirke, men den blev hurtigt for lille. Derfor begyndte man også et par hundrede år senere at bygge det, der i dag er Århus' domkirke, og Vor

Frue Kirke blev i stedet givet til dominikanermunkene, der havde kirken i omkring 300 år, indtil de rejste fra landet i 1540.

Som årene gik, blev det, der i dag er Vor Frue kirke, bygget op omkring den gamle kirke, og krypten blev nu i stedet brugt

til at opbevare møbler i. Og til kul, som munkene brugte til at varme klosteret op med. Til sidst glemte man helt krypten, og det varede mange hundrede år, før man igen opdagede, at der lå et rum under kirken.

"Det var først i 1955 at nogle gartnere, der var i gang med at rense ydermuren for efeu på Vor Frue Kirke, opdagede tre huller i muren, som ingen anede, hvor gik hen. Og vi mennesker er jo nysgerrige, så de begyndte at grave uden tilladelse. Men

efterhånden kunne de godt se, at det blev lidt for spændende, og de tilkaldte hjælp fra Nationalmuseet. Nationalmuseet blev også nysgerrige, og de begyndte også at grave. På den måde genfandt man kryptkirken," fortæller Stig Mathiassen.

Tid til eftertænkning

Krypten viste sig at være i rimelig god stand, og man kunne let restaurere den igen. Så i dag fremstår den stort set, som den har set ud. Det har gjort, at Vor Frue Kirke har fået foræret et stykke historie uden sidestykke i Norden, og som de bruger fx til kryptgudstjenester. Disse gudstjenester giver en helt speciel fornemmelse, synes Stig Mathiassen, der selv nyder kryptgudstjenesterne.

"Jeg synes, det er anderledes, at man ingen musik har til gudstjenesten hernede. Man synger salmerne, og det er det. Det giver en helt anden oplevelse. For mig virker det som tid til eftertænkning," siger han.

Har man selv lyst til at opleve den specielle fornemmelse, det giver, at sidde i Danmarks ældste kirkerum, så er dørene til Vor Frue Kirke åbne fra 10-16. Den første søndag i hver måned holder Vor Frue Kirke kryptgudstjeneste, men der er ikke kryptgudstjenester i juni og august måned.

Vielse uden for kirken

I APRIL 2013 VEDTOG LANDETS BISKOPPER, AT MAN I EN FORSØGSPERIODE PÅ TO ÅR GIVER LOV TIL, AT VIELSER KAN FOREGÅ UDEN FOR KIRKENS RUM. DER SKAL I HVERT ENKELT TILFÆLDE ANSØGES OM TILLADELSE, OG DET ER OP TIL DEN ENKELTE PRÆST OM HAN ELLER HUN VIL MEDVIRKE, LIGESOM PRÆSTEN SKAL KUNNE STÅ INDE FOR, AT RITUALET FÅR RAMMER, SOM DET KAN FUNGERE ORDENTLIGT I. SE NOTATET I SIN HELHED PÅ STIFTETS HJEMMESIDE: WWW.AARHUSSTIFT.DK

Hvordan gjorde vi før i tiden?

Historisk har vielser foregået i private hjem frem til 1685, hvor man rykkede vielse og velsignelse indenfor i kirkerummet.

Med 1800-tallet begyndte man at se de første skilsmisser, og derfor lavede biskop Münster lavede et ritual for vielse af fraskilte.

I 1851 blev den tvungne kirkelige vielse ophævet. I 1858 blev der lavet endnu et ritual af P. C. Kierkegaard og igen et nyt i 1897, hvor tilspørgslen "indtil døden jer skiller" kom ind i billedet. Vi skal dog så langt frem som til 1922, før der kom valgfrihed mellem kirkelig og borgerlig vielse, så det stod alle frit for at vælge, om båndet skulle bindes på rådhuset eller i kirkens rum. I 1912 og 1992 kom der igen nye ritualer og inden for de sidste 100-120 år smitter samfundets forhold til kærlighed og ægteskab af på præsternes arbejde med vielsen.

Indtil bekendtgørelsen i 1969 om vielse inden for folkekirken havde præsterne en stående bemyndigelse til at foretage vielser i brudens eller brudgommens hjem. Med 1969-bekendtgørelsen blev praksis mere restriktiv, hvilket fortsat er gældende. Men der bliver nu altså åbnet for en mere lempelig tolkning af ægteskabsloven, blandt andet med følgende begrundelse:

“Præsterne må som udgangspunkt have mulighed for at være imødekommende over for brudepars særlige ønsker, såfremt man ikke går på kompromis med den pågældende tjenestes evangeliske indhold og/eller den enkelte præsts grænser for, hvad han/hun finder teologisk og liturgisk forsvarligt.”

Biskoppernes vejledning

1. Et brudepars særlige tilknytning til et bestemt sted, herunder brudeparrets særlige ønske om at blive viet på dette sted, opfylder efter biskoppernes forståelse bestemmelsen i "Bekendtgørelse om vielse i folkekirken" § 3 stk. 2 om, at biskoppen kan tillade vielse det pågældende sted "når særlige grunde taler derfor".
2. Det er en forudsætning, at brudeparret og præsten er enige, (jvf. den ovenfor citerede bekendtgørelse, § 3 stk. 2). Dette indebærer, at præsten ikke har pligt til at medvirke.
3. Uanset lokalitet er der tale om en kirkelig vielse, hvor forkyndelsen af evangeliet er det helt centrale. Dette har de praktiske konsekvenser, at man skal kunne høre hvad der bliver sagt, synge og bede. Derfor er det præstens ansvar at sikre ro og værdighed omkring handlingen. Præsten bør overveje muligheden for et bord, der kan tjene som alter, og gerne et kors. Endvidere bør det overvejes om, eller hvordan, brudeparret skal knæle, og om der skal være stole eller siddemulighed for brudeparret og gæsterne. Præsten skal kunne godkende det pågældende sted, og det er brudeparrets ansvar at indhente de fornødne godkendelser hos stedets ejer eller hos den pågældende politimyndighed. Vielsen må ikke forstyrres af det offentlige rum, og vielsen må ikke forstyrre det offentlige rum på en sådan måde, at offentligheden påtvinges at være vidne til en kirkelig vielse.
4. Det nugældende vielsesritual anvendes ved vielser uden for kirkens rum, dog med den ændring, at antallet af salmer kan reduceres. Vielsen kan finde sted enten i et andet lokale end kirkerummet, eller på et nærmere angivet sted ude i det fri. Der anvises ikke bestemte vielsessteder uden for kirkens rum, men den enkelte biskop kan eventuelt i et brev til præsterne anføre eksempler på typer af lokaliteter, der er egnede.
5. Det er præstens ansvar, i samarbejde med brudeparret, at de musikalske led kan afvikles som en del af den liturgiske helhed. Vielsen registreres efter gældende bestemmelser i kirkebogen for det sogn, hvor vielsen foretages.
6. Når denne vejlednings retningslinjer følges, herunder at præsten har vurderet de ovenfor nævnte forhold, vil biskopperne i en forsøgsperiode på to år, efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde, give tilladelse til at afholde vielse uden for kirkens rum. De præster, som afholder sådanne vielser, anmodes om til deres biskop at indsende en kort evaluering af hver enkelt tjeneste umiddelbart efter at denne har fundet sted. Der vedlægges evalueringsskemaer til brug for præsten og for brudeparret.

Således vedtaget på bispemødet i Nyborg, den 23. april 2013.

Bryllup i det fri

For Jytte Holst Nielsen og Niels Daniels Nørholm var der ingen tvivl om, at de gerne ville vies udendørs, hvis det overhovedet kunne lade sig gøre.

Af Martin Høybye

Bryllup uden for kirken

Brudeparret valgte at henlægge både vielsen og festen den 8. juni til Sdr. Vissing Gamle Skole, fordi den er placeret midt i Søhøjlandet, som de begge har et nært forhold til. Og da de var i Sdr. Vissing for at se på den gamle skole, som nu er sat i stand og lejes ud til fester, faldt de som et ekstra plus for det store, smukke lindetræ i haven, der for dem symboliserer livets træ.

“Vi har altid opholdt os meget i naturen begge to, fordi vi vandrer sammen. Vi er nemlig marchgængere og har vandret over det meste af verden. Derfor var det helt perfekt for os at kunne blive gift under åben himmel,” fortæller Jytte Holst Nielsen.

Hun og Niels Daniels Nørholm mødte netop hinanden som ‘marchgængere,’ som det hedder. Og de er begge med i en forening, der hedder Fodslaw, hvor folk mødes, planlægger og tager på ture sammen. Ud over vandringerne i Søhøjlandet, som der er mange af, er det blandt andet blevet til en tur til Kina, hvor de vandrede på Den Kinesiske Mur. Vel at mærke den del, som endnu ikke er renoveret, og som Jytte Holst Nielsen ikke tøver med at beskrive som ‘den vilde del.’

Ud over at skolen byder på gode festlokaler, var det også muligt at trække ind i aulaen og foretage selve vielsen der, hvis det danske sommervejr skulle have vist sig fra sin knapt så pæne side. Så der var tænkt over, at den kirkelige handling kunne få rammer, som den kunne fungere i.

Og da den del var i orden, så sognepræst Lars Lindgrav Sørensen ikke noget til hinder for at foretage vielsen udendørs.

“Jeg har i en årrække arbejdet med kirkelige begivenheder udendørs - ikke mindst gudstjenester. Jeg har i den anledning ikke kunnet se de dybere teologiske grunde til, at vielser med mere ikke skulle kunne foregå udendørs som i mange andre lande. Også nogle med dårligt vejr som vores. Jeg tager det som enhver anden kirkelig handling. Dog kan jeg inddrage nogle af de fordele, der er ved en vielse udenfor, nemlig blandt andet inddragelse af naturen - noget helt essentielt for os alle sammen,” fortæller Lars Lindgrav Sørensen.

Og vejret kunne i dette tilfælde ikke have artet sig bedre, for vielsen foregik i dejligt, dansk sommervejr med tæt på 20 grader og en næsten skyfri himmel.

Afskedens hverdag

På Hospice Djursland er Ann Maj Lorenzen præst i et krydsfelt mellem det midlertidige og evigheden. Alteret er mobilt, præstekjolen er del af kirkens rum, og stilheden bliver et redskab, der taler for sig selv.

Af Martin Høybye

Vi er i Rønne, ikke langt fra Følle Strand. Den harmoniske bygning, som udgør Hospice Djursland, er placeret som et cirkelslag i det skønne landskab, så flest muligt kan nyde den fantastiske udsigt. Indendøre fortsætter de gennemførte linjer. Stuerne har masser af lys og plads, og der er højt til loftet.

Det fællesrum, som Ann Maj Lorenzen holder gudstjeneste i er også højloftet og rart. Det er udstyret med et flygel, et mobilt alter, og så er der udgang til sansehaven udenfor, hvor tulipanerne på denne årets første officielle sommerdag står og nikker i 25 graders varme. Rummet bliver på andre tidspunkter brugt som café og foredragssal, for noget egentligt kirkerum har der ikke været tænkt ind, da hospicet blev bygget. Og måske

er det mest passende sådan. At også kirkens rum, her på vej ud over kanten til evigheden, er midlertidigt.

Anderledes i middelalderkirken

Det er rammer, som det kræver sin kvinde at være præst i. Og Ann Maj Lorenzen har fra starten været bevidst om, at hun måtte have noget at støtte sig til, når hun manglede forholdene fra de middelalderkirker, hun er 'almindelig' sognepræst ved i de resterende 60 procent af sin stilling.

"Det er nemmere at stå i Feldballe Kirke og sige 'Almægtige, evige Gud,' end det er at stå herinde og sige det. Der bliver jeg hjulpet af kirkens

indretning med alteret, prædikestolen og udsmykningen, som er med til at bære og gøre det nemmere at være præst. Jeg føler, at jeg er lidt mere famlende, når jeg holder gudstjeneste her på hospice. Alteret har vi endda kun haft i halvandet år. Inden da havde jeg nærmest bare min præstekjole og det lille kors, som nu står på alteret, og som jeg engang købte på en tur til Schweiz. Der skal være nogle hellige sager i rummet, der taler med. Ellers er det for stor en opgave at lægge på sig selv, at man som præst skal skabe det hele med sin person,” siger Ann Maj Lorenzen.

Gudstjeneste med få, effektive virkemidler

Til gudstjenesten er der, ud over jeg selv, kun præsten, organisten og tre frivillige til stede. Sådan er det ikke sjældent, for de færreste patienter har dagsform til at være oppegående. Rummet er derfor udstyret med et kamera, så man kan transmittere ud på stuerne, og Ann Maj Lorenzen henvender sig under gudstjenesten både til os, der sidder i rummet, og til kamera-linsen i loftet.

Hun etablerer kirkens rum med ganske få, effektive virkemidler. En triangel, hun bruger som klokke, hvorefter hun tænder levende lys i en lysglobe, der er blevet skænket hospice som gave. Hun var lidt skeptisk over for den i starten, men i dag sætter hun pris på den. Hun har erkendt, at de levende lys ikke kun har en symbolsk virkning, for hun har set, at de har en palliativ, en smertelindrende, virkning. På hospice er lindring af smerte konstant i fokus, og bortset fra det, man kan klare medicinsk, er præsten, psykologen, musikterapeuten, fysioterapeuten og sygeplejerskerne med til at lindre på hvert deres område.

Under gudstjenesten bruger Ann Maj Lorenzen

det mobile alter som forankringspunkt. Her står glaskalken side om side med korset og skålen med oblater. Vi synger 'I al sin glans nu stråler solen,' og prædikenen over dagens tekst afløses af nadveren, der deles ud til os, der sidder i rummet. Samtidig henvender Ann Maj Lorenzen sig til linsen i loftet og beder patienterne ude på stuerne kalde efter en sygeplejerske, hvis de vil have, at præsten skal komme ind til dem bagefter, så de kan komme til nadverbordet.

”Rummet i sig selv er fint. Men de liturgiske rammer, vi har i den traditionelle kirke, er jo nogle helt andre. Lige så snart vi fjerner alteret her, er det ikke længere et kirkerum. Der støder et mødelokale og en værelsesafdeling til de pårørende op til rummet. Og nogle gange er vi da også ude for, at folk kommer igennem. Det er vi jo ikke vant til fra en almindelig kirke. Der kan godt være en balance, hvor vi lige skal markere, at vi holder gudstjeneste, og at vi gerne vil have, at det bliver respekteret, at vi er i gang med en hellig handling,” fortæller hun.

Præstekjolen er vigtig

Hun plejer at sige til de øvrige ansatte, at Vorherre jo også arbejder, når hun ikke er i huset. At en sygeplejerske lige så vel kan bede fadervor, som præsten kan. Men billedet af præstekjolen er meget stærkt og er i høj grad med til at etablere kirkens rum på hospicet.

”Præstekjolen har betydning, specielt i et hus som dette her, hvor folk ligger og kun lige akkurat er ved bevidsthed. Så kan jeg blive bedt om af en sygeplejerske, om jeg vil gå ned på en stue i min præstekjole og sidde der lidt efter gudstjenesten, så patienten kan se skikkelsen. Specielt for de gamle har det betydning og kan være med til at bibringe dem noget fred,” siger Ann Maj Lorenzen.

Folk skal hjælpes til at forstå, at de skal dø

Hun har mange samtaler med folk, der starter med at sige, at de ikke tror på noget. Men det ender tit med, at de siger, at 'når du siger det på den måde, så tror jeg også på evigheden.' Det er en proces, hvor præsten kan hjælpe patienten til ikke at skulle være så bange for at dø.

"Når man kommer på hospice, skal mange først lige hjælpes til at forstå, at de er kommet her for at dø. Det kan være en vældig ting at komme hen over, for nogle, at acceptere det. Jeg er ikke den, der farer ind og folder hænder, men jeg kan være til stede i min egen tro. Jeg kan sige, at jeg tør være her med patienten, selvom han eller hun skal dø, for jeg tror, at der kommer til at ske dem noget godt," siger præsten.

Og der er stor udskiftning, for der dør 200 om året på Hospice Djursland. Tirsdagen inden vores samtale døde der fire på en dag. Men selvom det hele kommer tæt på, er Ann Maj Lorenzen bevidst om, at det ikke er hendes egen sorg, hun møder. At man godt kan være professionel og samtidig vise, at man er menneske. Er der en rigtig svær situation, bruger de ansatte hinanden. De har supervision, og hvis de har en meget tung situation på en stue, så bruger sygeplejerskerne fx præsten eller lægen, ligesom præsten kan bruge psykologen og omvendt.

Afskeden bliver hverdag

Alligevel kommer hun nogle gange hjem og skal lige gå en lang tur med hunden, hvor dagen skal rystes af.

"Når døden er så tæt på, bliver afskeden hverdag. Men når det for eksempel er en ung mor på 30 år med små børn, så har jeg da mine stunder med Vorherre, hvor jeg tænker: 'Hvad i al verden – kunne du ikke lige...'. Det er den store forskel fra mit øvrige arbejde i folkekirken. For på hospice møder vi hele tiden nye mennesker. Der er mange, som man får en god kontakt til. Enten patienter eller pårørende. Men virkeligheden er en anden kort efter, og man kan på en måde starte forfra. Det er en speciel opgave, og jeg er glad for, at jeg også er 60 procent sognepræst, så jeg stadig skal ud til en baby og møde glade brudepar, og at jeg også har konfirmander. Ellers ville det blive for tungt," siger Ann Maj Lorenzen afslutningsvis.

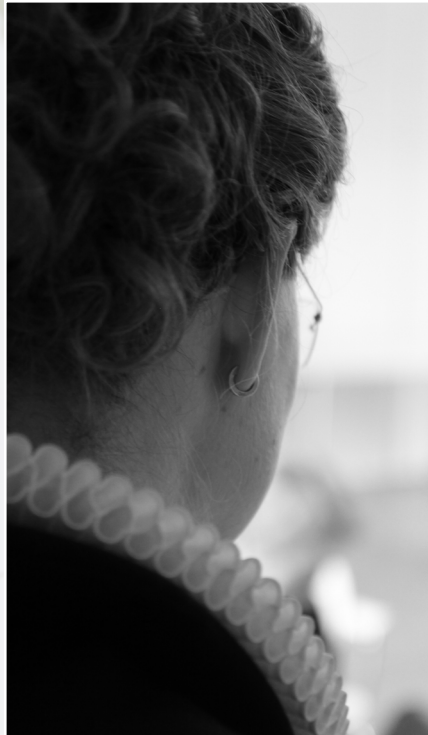
Vi siger farvel ved fordøren, og jeg kommer først bagefter i tanker om, at vores samtale er foregået stående og gående. Som om det, vi skulle tale om, måtte gribes, inden øjeblikket rendte af med det.

Ude i sommervarmen er flaget på halvt, og der er kommet en sort rustvogn til. En mild brise fra havet breder det store Dannebrog ud, og skyggen flakker hen over parkeringspladsen.

Jeg ved, at afdøde var en kvinde, for jeg så hendes navn, som blev mindet på gangen med et tændt stearinlys og en blomst, som det er traditionen på hospicet.

Jeg tænker på, at det er en smuk dag at forlade verden på. Og inden jeg kører, dvæler jeg et øjeblik ved flaget og håber, at hun blev mødt af dem. Af dagene.

Kirkens rum på hospice

og yndigt rister ved sig
4 Det volder alt den Ånd
ej af sig selv, men os
i Ordets navn, som sa
og før til Himmels h
5 Opvågner, alle dybe t
til pris for mennesk
Forsamles, alle tun
i takkesangens offe
Istemmer over Her
nu menighedens fr
su navn da tunge
s hedninger så v
sus-navnets off
smelter alle m
navn udbr

OBS!

Næste udgave af RØSTEN udkommer sidst på efteråret. Forslag til redaktionen skal være os i hænde den 1. oktober, 2013.

RØSTEN udgives af:

Folkekirkeinfo/Kirken i Østjylland

Dalgas Avenue 46, 2.

8000 Århus C

Tlf.nr. 86163673

Henvendelse vedr. annoncer kan ske til:

martin@folkekirkeinfo.dk